

NEREDEN GELDİK? NEREYE GİDİYORUZ?

Yerel Yönetimler, Demokrasi Krizi
ve Gelecek Senaryoları
Arama Toplantısı Raporu

ŞUBAT 2026

Friedrich
Ebert
Stiftung

YERELVZ

Ön Söz

Türkiye’de yerel yönetimler, yalnızca hizmet üreten idari yapılar değil; demokratik meşruiyetin, toplumsal müzakerenin ve siyasal kültürün gündelik hayatta sınındığı canlı alanlardır. Yurttaşlık pratikleri, katılım biçimleri ve merkez–yerel ilişkileri, en somut ve görünür hâlini bu alanlarda alır. Bu nedenle yerel yönetimler, demokrasinin hem kırılma noktalarını hem de direnç kapasitesini birlikte barındıran birer laboratuvar niteliği taşır.

YERELİZ olarak, yerelin bu demokratik potansiyelini güçlendirmek ve sivil toplumu yerelle buluşturan pratikleri yeniden düşünmek amacıyla 2017 yılından bu yana, her yıl tekrarlayarak yürüttüğümüz Yerel Savunuculuk Okulu kapsamında, bu laboratuvarın tarihsel kodlarını, güncel açmazlarını ve olası geleceklerini disiplinlerarası bir yaklaşımla tartışmaya açtık. “Nereden Geldik? Nereye Gidiyoruz?” başlıklı arama toplantısı, hazır cevaplar üretmekten ziyade, birlikte düşünmeyi, ortak kavramlar geliştirmeyi ve içinde bulunduğumuz eşiği daha berrak görmeyi hedefledi.

Elinizdeki rapor, bu tartışmalardan süzülen analizleri, ortaklaşmaları ve stratejik yönelimleri bir araya getirmektedir. Rapor, yerel yönetimler ve yerel savunuculuk alanında yaşananları yalnızca bir krizler toplamı olarak değil; iyimser, geçiş (araf) ve kötümser senaryolar üzerinden, geleceğe ilişkin farklı yönelimlerin ve olası kırılma noktalarının birlikte ele alındığı bir çerçeve sunmaktadır. Bu yaklaşım, mevcut durumu tek bir doğrultuda okumak yerine, belirsizlikler, riskler ve imkânlar arasındaki gerilimleri görünür kılmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma, kapanmış bir tartışmanın özeti değil; yerelin demokratik kapasitesini büyütmeyle yönelik ortak bir düşünme ve eylem sürecine davettir. Bundan sonraki adımların nasıl atılacağı, hangi aktörlerin bu çerçeveyi sahiplenip çoğaltacağı ve yerelin bu eşiği nasıl geçeceği, başta sivil toplum ve yerel siyaseti önceleyen özneler başta olmak üzere demokrasiye, eşitliğe, katılıma inanan ve ihtiyaç duyan tüm tarafların birlikte atılacağı adımlarla şekillenecektir.

YERELİZ DERNEĞİ

Yönetici Özeti

Bu rapor, Türkiye’de yerel yönetimler ve yerel savunuculuk alanının, tarihsel merkezîyetçi miras ile son yıllarda artan doğrudan siyasal ve hukuki müdahalelerin kesişiminde kritik bir eşikte bulunduğunu ortaya koymaktadır. Kayyum uygulamaları, yargı yoluyla genişleyen merkezi yetkiler ve seçilmiş yerel aktörlerin siyasal alan dışına itilmesi, yerel demokraside ani ve derin kırılmalar yaratmaktadır. Bu eşik, yalnızca bugünkü işleyişi değil; yerel demokrasinin uzun vadeli gelişim hattını, kurumsal kapasitesini ve kuşaklar boyunca aktarılacak demokratik potansiyelini belirleme gücüne sahiptir.

Bulgular, bu sert müdahalelerin, yerel yönetimlerin zaten tarihsel olarak taşıdığı yapısal sınırlar üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. İmar, ihale ve istihdam alanlarında yoğunlaşan bu yapısal sıkışmışlık, geçmişten bugüne taşınan ve çözülmediği takdirde geleceğe devreden bir zemin oluşturmaktadır. Bu zemin, kısa vadeli siyasal maliyetlerin ertelenmesine dayanan yönetim pratiklerini yeniden üretmekte; krizlerin süreklilik kazanmasına neden olmaktadır.

Buna karşın rapor, yerelin bütünüyle etkisizleştiği yönünde bir tablo sunmamaktadır. Mikro ölçekte gelişen yurttaş refleksleri, dayanışma ağları ve gündelik hayat üzerinden kurulan ilişki biçimleri, yerel demokrasinin hâlâ direnç üretebildiğine işaret etmektedir. Yerel yönetimler, tüm baskılara rağmen yurttaşların siyasetle temas edebildiği, somut çözümler ve kolektif pratikler üretebildiği nadir alanlardan biri olmayı sürdürmektedir.

Rapor, önümüzdeki dönemin tek yönlü bir seyir izlemediğini; iyimser, geçiş (araf) ve kötümser olmak üzere üç olası senaryonun birlikte değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

İyimser senaryo, yerel demokrasinin ve özerkliğin güçlendiği, sivil toplumun kurumsal kapasitesini yeniden inşa edebildiği ve katılım mekanizmalarının çeşitlendiği bir açılıma işaret etmektedir.

Geçiş (araf) senaryosu, mevcut durumun sürdürülemezliğine dikkat çekmekte; bu dönemi geri çekilme değil, dirençliliği örme ve kapasite biriktirme süreci olarak tanımlamaktadır.

Kötümser senaryo ise sivil alanın daraldığı, kriminalizasyonun derinleşerek yaygınlaştığı ve yerel siyasetin patronaj ve mafyatik ağlar tarafından kuşatıldığı bir tabloyu tarif etmektedir.

Bu çerçevede raporun işaret ettiği temel stratejik yönelimler şunlardır:

- Yerel yönetim pratiklerinin, yalnızca teknik verimlilik üzerinden değil, toplumsal ihtiyaçlar ve gündelik yaşam öncelikleri üzerinden yeniden düşünülmesi,
- Demokratik kanalların yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde birlikte güçlendirilmesi,
- Yaşanan müdahalelerin, direnç pratiklerinin ve öğrenilen derslerin sistematik biçimde belleğe kaydedilmesi ve kurumsallaştırılması,
- Yereller arası ağların güçlendirilmesi ve ölçek duyarlı, bağımsız örgütlenme modellerinin yaygınlaştırılması,
- Popülist ve kısa vadeli iletişim pratikleri yerine, çoklu kırılganlıkları gözeterek etik bir savunuculuk hattının korunması ve geliştirilmesi.

Bu rapor, yerel yönetimler ve yerel savunuculuk alanında karar alan ve uygulayan aktörler için, mevcut durumu anlamaya, riskleri ve imkânları birlikte değerlendirmeye ve önümüzdeki döneme ilişkin stratejik yön tayin etmeye yönelik bir çerçeve sunmaktadır. Bu çerçeve, yerel yönetimler, sivil toplum ve uluslararası aktörler için, farklı senaryolar altında hangi müdahalelerin anlamlı, dönüştürücü ve kalıcı olabileceğine dair ortak bir referans noktası oluşturmaktadır.

GİRİŞ

“Nereden Geldik? Nereye Gidiyoruz?” başlıklı arama toplantısı, Yerel İzleme Araştırma ve Uygulamalar Derneği (YERELİZ) tarafından, Türkiye’de yerel yönetimlerin içinden geçtiği çok katmanlı dönüşümü birlikte düşünmek ve bu dönüşümün yarattığı kırılma noktalarını görünür kılmak amacıyla 22 Kasım 2025 tarihinde FES Türkiye Ofisi desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Toplantı, yerel yönetimler, kent politikaları, sosyal bilimler ve savunuculuk alanlarında uzun yıllardır çalışan akademisyenleri ve uzmanları bir araya getirmiştir.

Bu buluşma, belirlenmiş tezlerin doğrulanmasından ziyade, farklı deneyim ve bakış açılarının bir araya gelmesiyle **ortak soruların, kavramların ve gerilim hatlarının açığa çıkmasını** hedeflemiştir. Tartışmalar, yerel yönetimlerin tarihsel olarak nasıl şekillendiği, bugün hangi yapısal sınırlara çarptığı ve önümüzdeki dönemde hangi olasılıklarla karşı karşıya olduğu ekseninde ilerlemiştir.

Toplantı boyunca öne çıkan ortak tespitlerden biri, Türkiye’de yerel yönetimlerin yalnızca güncel siyasal müdahalelerle değil, daha derin bir tarihsel ve kurumsal mirasla sınırlanmış bir alan içinde hareket ettiğidir. Katılımcılar, bu sürekliliğin yerel yönetimleri belirli yönetim pratiklerine, ilişki biçimlerine ve krizlere karşı benzer tepkiler üretmeye zorladığını vurgulamıştır.

Aynı zamanda, güncel tartışmalar yerel yönetimlerin imar, ihale ve istihdam alanlarında yoğunlaşan yapısal baskılar altında şekillendiğine işaret etmiştir. Bu başlıklar, toplantı süresince katılımcılar tarafından yerel siyasetin hem işleyişini hem de kırılma noktalarını belirleyen temel düğüm noktaları olarak ortaklaşmıştır. Bu yapısal sıkışmışlık, kayyum uygulamaları, merkezîyetçiliğin artan etkisi ve popülist siyasal-iletişim pratikleriyle birlikte değerlendirilmiştir.

Toplantının son bölümünde ise, önümüzdeki döneme ilişkin olası gelecekler tartışılmıştır. Katılımcılar, iyimser, kötümser ve Geçiş (Araf) senaryoları üzerinden yerel demokrasinin, savunuculuk alanının ve dayanışma pratiklerinin hangi koşullarda daralabileceğini ya da yeniden güç kazanabileceğini ele almıştır.

Rapor, söz konusu tartışmalardan süzülen ortak tespitleri, kavramsal çerçeveleri ve gelecek tahayyüllerini sistematik bir bütünlük içinde sunmayı amaçlamaktadır.

1. OTURUM: Tarihsel Süreklilik, Merkeziyetçilik ve Yerel Yönetimler

İlk oturumda yürütülen tartışmalar, Türkiye’de yerel yönetimlerin hiçbir zaman tam anlamıyla yerel özerklik ilkesine dayalı olarak kurgulanmadığını yeniden ortaya koymuştur. Katılımcılar, belediyelerin Osmanlı döneminde, merkezileşmenin en sert biçimde hissedildiği bir siyasal bağlamda ortaya çıktığını; bu kurumların yerel inisiyatif üretmekten ziyade, merkezi otoritenin denetim ve düzenleme araçları olarak tasarlandığını vurgulamıştır. Bu yaklaşımın, farklı biçimler olsa da Cumhuriyet dönemine büyük ölçüde taşındığı ortak bir tespit olarak öne çıkmıştır.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında, nüfusun ağırlıklı olarak kırsalda yaşaması nedeniyle belediyeler sınırlı bir idari ve siyasal işleve sahip olmuştur. Ancak 1950’lerden itibaren hızlanan iç göç, genç nüfus artışı ve kentleşme süreciyle birlikte, belediyeler yalnızca hizmet sunan kurumlar olmaktan çıkmış; ekonomik, sosyal ve mekânsal dönüşümün başlıca aktörlerinden biri haline gelmiştir. Bu dönem, yerel yönetimlerin gündelik hayatla kurduğu ilişkinin derinleştiği ve kentlerin toplumsal tabakalaşma süreçlerinin belirginleştiği bir eşik olarak değerlendirilmiştir.

1963 yılında belediye başkanlarının doğrudan halk tarafından seçilmesi, yerel yönetimler açısından önemli bir demokratik kırılma noktası olarak ele alınmıştır. Bununla birlikte, katılımcılar bu gelişmenin yerel özerklik anlamında yapısal bir dönüşüm yaratmadığını; güçlü merkezi denetim mekanizmalarının varlığını sürdürdüğünü ifade etmiştir. 1980’lerden itibaren büyükşehir belediyelerinin kurulmasıyla birlikte, özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi ekonomik merkezlerde yerel yönetimler siyasal ve ekonomik açıdan daha görünür aktörler haline gelmiştir. Aynı dönem, küresel ve ulusal ölçekte neoliberal politikaların yerel yönetimler alanında etkisini artırdığı bir başka kırılma noktası olarak değerlendirilmiştir.

2000’li yılların sonuna gelinirken, neoliberal politikaların kentlerde biriktirdiği sosyal ve mekânsal eşitsizliklerin, yerel düzeyde yeni talepler ve siyasal arayışlar doğurduğu vurgulanmıştır. Katılımcılar, bu birikimin yerel seçimlerdeki değişim talepleriyle daha görünür hale geldiğini; yerel yönetimlerin, merkezin çözemediği, ertelediği yada siyasal tercihler sonucunda oluşturduğu sorunlara yanıt üretme kapasitesi üzerinden siyasal meşruiyet kazandığını tartışmıştır.

Bu çerçevede ilk oturumun temel çıktısı, güncel yerel yönetim krizlerinin yalnızca son döneme özgü müdahalelerle açıklanamayacağı; bu krizlerin, tarihsel olarak merkezileşmiş bir devlet geleneği içinde şekillenen yerel yönetim yapısının bir devamı olarak ele alınması gerektiğidir. Yerel yönetimlerin bugün karşı karşıya olduğu sınırlar ve gerilimler, bu tarihsel bagajdan bağımsız düşünülemez.

2. OTURUM: Yapısal Sıkışmışlık, Popülizm ve Sivil Alanın Daralması

İkinci oturumda yürütülen tartışmalar, yerel yönetimlerin güncel krizlerinin yalnızca siyasal müdahalelerle değil, aynı zamanda yapısal bir sıkışmışlıkla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılar, bu sıkışmışlığın özellikle imar, ihale ve istihdam alanlarında yoğunlaştığını; bu üç başlığın yerel yönetimlerin hem işleyişini hem de siyasal kırılma potansiyelini belirleyen temel düğüm noktaları haline geldiğini vurgulamıştır. Tartışmalar sırasında bu yapı, siyasi maliyetlerin bugünden geleceğe ötelenmesine dayanan bir “geleceğe kaçış” döngüsü olarak kavramsallaştırılmıştır.

Bu çerçevede imar süreçlerinin rant üretimi üzerinden yerel siyaseti şekillendirdiği, ihale mekanizmalarının belediyeleri uzun vadeli borç yükleri altına soktuğu ve istihdam alanının siyasal kadrolaşma baskısıyla yerel yönetimleri hantallaştırdığı değerlendirilmiştir. Katılımcılar, bu üç alanın birlikte işlediği bir yapıda, farklı siyasal aktörlerin benzer yönetim pratiklerine sürüklendiğine dikkat çekmiştir.

Yerel yönetimlerin bu yapısal sınırları, uluslararası karşılaştırmalar üzerinden de ele alınmıştır. Güney Avrupa’da yaygın olan ilişkisel ve patronaj temelli yerel yönetim modelleri ile Kuzey Avrupa’daki görece özerk ve kurumsallaşmış modeller karşılaştırılmış; Türkiye’nin tarihsel ve siyasal olarak daha çok ilişkisel ve merkezîyetçi bir modelde sıkıştığı ortak bir değerlendirme olarak öne çıkmıştır.

Kürt illerinde uygulanan kayyum rejimleri ise bu yapısal tartışmalar içinde ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Bu bölgede belediyelerin yalnızca hizmet sunan kurumlar değil, aynı zamanda katılımı ve topluluk temelli ilişkileri örgütleyen yapılar olduğu; kayyum uygulamalarının ise bu sosyal ve kurumsal dokuyu zayıflattığı ifade edilmiştir. Tartışmalarda, kayyum rejimlerinin yerel demokrasinin sınırlarını daraltmasının yanı sıra, yerelde kurulan ilişkisel ağları da dağıttığına dikkat çekilmiştir.

Oturumun bir diğer önemli eksenini, popülizm ve algı yönetiminin yerel siyasette giderek belirleyici hale gelmesi olmuştur. Sosyal medya aracılığıyla yayılan komplo teorileri ve alternatif gerçeklikler, güvensizlik ve güçsüzlük duygularını derinleştirirken; bu ortamda belediyelerin, yurttaşlarla bağ kurabilmek için somut ve gündelik çözümler üzerinden hareket ettiği vurgulanmıştır. Kreşler, yurtlar, kent lokantaları ve benzeri hizmetler, bu bağlamda yerel yönetimlerin yalnızca hizmet üretme değil, aynı zamanda siyasal meşruiyet inşa etme araçları olarak değerlendirilmiştir.

Sivil toplum-belediye ilişkileri ise kaynak bağımlılığı, ölçek sorunları ve artan baskılar nedeniyle kırılan bir yapı olarak tartışılmıştır. Katılımcılar, 2000’li yıllarda daha canlı olan sivil toplum alanının, güncel koşullar altında hem nicelik hem de etki açısından daraldığını; bu durumun savunuculuk kapasitesini zayıflattığını ifade etmiştir.

Bu tartışmalar, küresel ölçekte yaşanan demokrasi krizinin Türkiye’de ulusal ve yerel düzeyde artan baskılarla iç içe geçtiğini göstermiştir. Katılımcılar, politik kimlikten ve siyasal öznelikten tamamen arındırılmış yapıların bu krizi aşmasının mümkün olmadığına dikkat çekerken; yerel yönetimlerin, yurttaşlar açısından siyaset alanının genişleyebildiği nadir temas noktalarından biri olmaya devam ettiğini vurgulamıştır. Son dönemde yerelin mikro ölçekli reflekslerinin merkezi baskıyı sınırlayabildiğine dair örnekler, yerel demokrasinin tamamen ortadan kalkmadığını, aksine belirli koşullarda direnç üretebildiğini göstermektedir.

3. OTURUM: Gelecek Senaryoları – Olasılıklar, Eşikler ve Stratejik Yönelimler

Üçüncü oturum, konferansın en yoğun ve ileriye dönük tartışmalarının yürütüldüğü bölüm olmuştur. Katılımcılar, mevcut durumu veri kabul eden bir yerden hareketle, önümüzdeki beş yıl içinde Türkiye’de yerel yönetimler ve yerel savunuculuk alanı açısından ortaya çıkabilecek olası gelecekleri senaryo yaklaşımıyla ele almıştır. Bu senaryolar, yalnızca siyasal koşullar üzerinden değil; aktörler, örgütlenme biçimleri, dayanışma pratikleri ve etik hatlar üzerinden birlikte düşünülmüştür.

İyimser Senaryo: Demokratik Açılım ve Yeniden İnşa Olasılığı

İyimser senaryoda, yerel siyasetin ve özerkliğin görece güçlendiği, sivil toplumun kurumsal kapasitesini yeniden inşa edebildiği ve katılım mekanizmalarının çeşitlenerek yaygınlaştığı bir tablo öngörülmüştür. Bu senaryoda yerel yönetimler, yalnızca hizmet sunan kurumlar olarak değil, demokratik öğrenmenin ve toplumsal müzakerenin alanları olarak yeniden konumlanmaktadır.

Katılımcılar, bu senaryonun en önemli risklerinden birinin siyasette rövanşist eğilimlerin yeniden üretimi olduğunu vurgulamıştır. Geçmiş dönemin baskılarına karşı geliştirilecek siyasal tepkilerin, kapsayıcı ve dönüştürücü bir hatta evrilmemesi durumunda yeni kırılma noktaları yaratabileceği ifade edilmiştir. Bu nedenle savunuculuk, kesişimsellik ve kolektif bellek, bu senaryoda korunması ve güçlendirilmesi gereken temel değerler olarak öne çıkmıştır. Belleğin tutulması, yalnızca geçmişi hatırlamak değil, gelecekte geri dönüşleri zorlaştıracak kurumsal ve toplumsal öğrenme süreçleri inşa etmek açısından kritik görülmüştür.

Geçiş (Araf) Senaryosu: Eşik, Belirsizlik ve Dirençliliği Örmek

Geçiş ya da “Araf” senaryosu, katılımcıların üzerinde en fazla durduğu ve mevcut duruma en yakın görülen pratik olarak öne çıkmıştır. Bu senaryoda, mevcut koşulların sürdürülemez olduğu konusunda güçlü bir ortaklaşma sağlanmış; sürecin ya daha derin bir otoriterleşme ya da sınırlı da olsa demokratik bir açılım yönünde şekillenebileceği ifade edilmiştir.

Araf dönemi, bir bekleme ya da donma hali olarak değil; aksine, direnmekten ziyade **dirençliliği örme** dönemi olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda katılımcılar, müzakere alanlarını derinleştirmenin, içerik ve bilgi üretimini sürdürmenin, yerel ağları canlı tutmanın ve insan kaynağını güçlendirmenin hayati önemde olduğunu vurgulamıştır. Ölçekler arasındaki farkların gözetilmesi, İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük merkezlerle daha küçük kentlerin aynı koşullar altında ele alınmaması gerektiği de bu senaryonun temel tartışma başlıkları arasında yer almıştır.

Bu senaryoda potansiyel aktörler olarak sivil toplumun parçalı ama işbirliğine açık yapıları, hukukçular, yeni siyasal aktörler, özel sektörle kurulabilecek tematik ilişkiler ve sokak dinamizmi öne çıkmıştır. Katılımcılar, Araf halinin uzaması durumunda savunuculuk alanının daralma ve insan kaynağının tükenme riski taşıdığına da dikkat çekmiştir.

Kötümser Senaryo: Daralan Alanlar ve Hayatta Kalma Stratejileri

Kötümser senaryoda, sivil toplumun kriminalize edildiği, yerel medyanın baskı altına alındığı ve yerel siyasetin mafyatik ve patronaj ağları tarafından kuşatıldığı bir tablo tasvir edilmiştir. Ekonomik eşitsizliklerin derinleştiği, dikey hareketlilik kanallarının kapandığı ve yerel yönetimlerin siyasal etki üretme kapasitesinin ciddi biçimde zayıfladığı bir ortam öngörülmüştür.

Bu senaryoda, resmi ve kurumsal sivil alanın büyük ölçüde işlevsizleşmesi ihtimali karşısında, kooperatifler, mahalle temelli dayanışma ağları ve ekonomik dayanışma modelleri en sağlam tutunma alanları olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca hukuk takipçiliği, dava süreçlerinin sürdürülmesi ve norm sistemine bağlılığın korunması, geleceğe kayıt bırakmak ve geri dönüş ihtimallerini açık tutmak açısından hayati önemde görülmüştür.

Kötümser senaryo tartışmaları, aynı zamanda kriz dönemlerinde kendiliğinden ortaya çıkan toplumsal hareketlerin ve öznelerin önemine işaret etmiştir. Bu tür anlarda hangi aktörlerin, hangi biçimlerde ortaya çıkacağına öngörülemeyen olduğu; ancak bu ihtimallere açık ve hazırlıklı olmanın savunuculuk açısından belirleyici olacağı vurgulanmıştır.

	İyimser Senaryo (Açılım / toparlanma)	Geçiş-Araf (Eşik / belirsizlik)	Kötümser Senaryo (Baskı / daralma)
İçerik	Yerelin önemi daha görünür; sivil toplumun kurumsallaştığı, katılım araçlarının çeşitlendiği bir iyileşme hattı.	Sürdürülemez bir “donma” ve eşik hali: otoriterleşme de mümkün, demokratik geçiş de; kritik olan kapasiteyi biriktirmek.	Sivil toplumun suçlaştırıldığı/krimin alize edildiği; yerel medyanın zayıfladığı; mafyatik/patronaj ağlarının güçlendiği karanlık tablo.
Öne çıkan dinamik	Güven + kurumlar arası iletişim iyileşir; “ders çıkarma-bellek-kurum sallaşma” üzerinden kalıcılık arayışı.	“Direnmek değil dirençliliği örmek ”; müzakereyi derinleştirmek, içerik üretmek, insan kaynağını korumak.	Örgütlenme kapasitesini düşüren otomasyon/denetim; informel ekonomi, karteller, GONGO’lar ve cemaatleşme riskleri.
Aktörler	Doğrudan mağdurlar (hak kaybı yaşayanlar), finans/filantropi ve uluslararası aktörlerin yeniden alan bulması; medya daha işlevsel olabilir.	Özel sektör (yeni gündemlerle), siyaset (partiler/yeni oluşumlar), sosyal medya; parçalı ama güçlü işbirlikleri yapan STK’lar; hukukçular; lider profilleri; sokak dinamizmi.	Mafyalar/karteller, patronaj ağları, GONGO’lar; yerel medya erozyonu; güvenlikçi iklim; ara sektörler (esnaf, kuryeler vb.) görünürleşebilir.
Tutunma alanları	Kent konseyleri + yeni iletişim araçları + hafıza üretimi; katılımı çoğaltan araç tasarımı.	Tematik kurultaylar, yereller arası etkileşim, iyi örnek savunuculuğu; problem-temelli örgütlenme (barınma, gıda, bağımlılık vb.).	Kooperatifler, mahalle dayanışması; hukuk okuryazarlığı ve dava takipçiliği; “etik norm hattı”nı gündelik pratiklerle korumak.

Risk / kırılgnalık	Rövanşizm/hesaplaşma riski; kazanımların hızla tersine dönmesi.	Araf uzadıkça savunuculuk ağı ve insan kaynağı daralır; ölçek farkları gözetilmezse yanlış stratejiler üretilebilir.	Kriminalizasyon ve bağımlılık ilişkileri; herkesin GONGO'larla çalışmaya zorlanması; yerel medyanın kaybı.
Savunuculuk "neyi korumalı?"	Kesişimsellik, kolektif bellek, katılım kültürü.	Müzakere kapasitesi + örgütlenme çeşitliliği + adalet odağı; ölçek duyarlılığı.	Norm/etik sistem + dayanışma pratikleri + hukuki kayıt ve iz sürme.

Genel Değerlendirme ve Sonuç

Arama toplantısının ortak değerlendirmesi, Türkiye'de yerel yönetimlerin tarihsel ve güncel dinamiklerin kesiştiği, yapısal olarak zorlayıcı bir dönemden geçtiğine işaret etmektedir. Yerel yönetimler, artan merkezîyetçilik, hukuki ve idari müdahaleler, daralan sivil alan ve derinleşen ekonomik eşitsizlikler nedeniyle ciddi sınırlarla karşı karşıyadır. Bununla birlikte, toplantı boyunca öne çıkan en önemli tespitlerden biri, tüm bu baskılara rağmen yerelin mikro ölçekte direnç üretme kapasitesini bütünüyle kaybetmediğidir.

Katılımcılar, içinde bulunulan sürecin pasif bir bekleme ya da donma hali olarak değil; aksine, **aktif bir hazırlanma ve biriktirme dönemi** olarak kavranması gerektiği konusunda ortaklaşmıştır. Özellikle Geçiş (Araf) senaryosu çerçevesinde yapılan tartışmalar, önümüzdeki dönemin, kısa vadeli kazanımlar kadar uzun vadeli kapasite inşasının da belirleyici olacağını ortaya koymuştur. Bu bağlamda yereller arası ağların güçlendirilmesi, insan kaynağının korunması ve savunuculuk alanının farklı ölçeklerde yeniden örülmesi, geleceğin en kritik kaldıraçları arasında değerlendirilmiştir.

Çalıştayda öne çıkan ortak noktalar şu şekilde özetlenebilir:

- Yerel yönetimler, tarihsel miras ve güncel müdahalelerin birleşimi nedeniyle **kritik bir eşikte** bulunmaktadır.
- Sivil toplumun finansman, bağımsızlık ve süreklilik sorunları **yapısal bir engel** oluşturmaktadır.
- Merkezîyetçilik, hukuki ve idari araçlar yoluyla güçlenmiş; yerel karar alma süreçlerini belirgin biçimde daraltmıştır.
- Buna karşın, mikro ölçekte gelişen yurttaş refleksi ve dayanışma ağları, yerel demokrasinin tamamen ortadan kalkmadığını göstermektedir.
- Geçiş (Araf) dönemi, geri çekilme değil, **dirençliliği örme ve kurumsal hazırlık yapma** evresi olarak değerlendirilmelidir.
- Toplumsal mutabakat alanlarının yeniden inşası, yerelin geleceği açısından hayati önemdedir.

- Bu dönemin sistematik biçimde **belleğe kaydedilmesi ve kurumsallaştırılması**, ileride yaşanabilecek geri dönüşleri zorlaştıracak temel bir strateji olarak öne çıkmaktadır.

Bu çerçevede, yerelin geleceğine ilişkin beş temel stratejik yönelim belirginleşmektedir:

1. **Eksen belirleme:** Neoliberal yerel yönetim pratiklerini, toplumsal ihtiyaçları ve gündelik yaşam önceliklerini merkeze alan yeni bir hatta yeniden tarif etmek.
2. **Demokratik alanın güçlendirilmesi:** Küresel demokrasi krizine karşı, yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde demokratik kanalları ve işbirliklerini güçlendirmek.
3. **Bellek ve kurumsallaşma:** Yaşanan deneyimleri kayda almak, öğrenilen dersleri kurumsal yapılara dönüştürmek ve yerel-demokratik refleksleri kalıcılaştırmak.
4. **Ölçek ve örgütlenme:** Yereller arası ağları güçlendirmek; bağımsız, taban odaklı ve ölçek duyarlı örgütlenme modellerini yaygınlaştırmak.
5. **Etik savunuculuk hattı:** Popülist ve kısa vadeli iletişim pratikleri yerine, çoklu kırılganlıkları gözetken, gündelik hayatla temas eden somut dayanışma biçimleri geliştirmek.

Sonuç olarak bu rapor, yerel yönetimler ve yerel savunuculuk alanında içinde bulunulan dönemi yalnızca bir kriz hali olarak değil; **geleceği şekillendirecek stratejik bir eşik** olarak ele almaktadır. Bu eşikte atılacak adımlar, yerelin yalnızca bugününü değil, uzun vadeli demokratik kapasitesini de belirleyecektir.

Son Not (Belki de virgül)

Bu rapor, kapanmış bir tartışmanın özeti olmaktan ziyade, **açık uçlu bir sürecin başlangıç metni** olarak ele alınmalıdır. Arama konferansında ortaya çıkan sorular, senaryolar ve stratejik yönelimler; tek bir etkinliğe ya da döneme sığmayacak kadar kapsamlıdır.

Bu nedenle rapor, yerel yönetimler ve yerel savunuculuk alanında çalışan tüm aktörler için şu çağırışı içermektedir:

- İçinden geçtiğimiz dönemi yalnızca bir kriz olarak değil, **geleceği kurma sorumluluğu taşıyan bir eşik** olarak görmek.
- Yerelde ortaya çıkan mikro refleksleri, geçici tepkiler olarak değil, **uzun vadeli demokratik kapasitenin tohumları** olarak ele almak.
- Bilgi üretimini, dayanışmayı ve savunuculuğu birbirinden kopuk değil; **birbirini besleyen süreçler** olarak yeniden düşünmek.

“Nereden Geldik? Nereye Gidiyoruz?” sorusu, bu raporla birlikte kesin bir yanıt bulmuş değildir. Ancak bu çalışma, **hangi soruların sorulmaya devam edilmesine gerektiğine** ve **hangi zeminlerde birlikte düşünmenin mümkün olduğuna** dair güçlü bir çerçeve sunmaktadır. Bundan sonraki adımlar, bu çerçevenin kimler tarafından, hangi araçlarla ve ne ölçüde sahiplenileceğine bağlı olarak şekillenecektir.

Şubat, 2026
Yereliz Ekibi

